

וְכַד בְּנֵי עֲלָמָא מִכְּשָׁרִין עֹזְבֵי הוֹן לְתַתָּא,
 מִתְּפַסְמָן דִּינִין, וּמִתְּעַבְרָן, וּמִתְּעָרִי רַחְמֵי
 וְשִׁלְטָן עַל הַהוּא בִישָׂא דְאַתְעָר מִן דִּינָא קְשִׁיא.
 וְכַד מִתְּעַרְן רַחְמֵי, תְּדוּהָ וְנִיחוּמִין מִשְׁתַּכְּחִין, מִשׁוּם
 דְּשְׁלִיטִין עַל הַהוּא בִישָׂא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (שמות
 לב) וַיִּנָּחֶם יי' עַל הָרָעָה. וַיִּנָּחֶם מִשׁוּם (דְּשִׁלְטָא עַל
 הָרָעָה) דְּאַתְכַּפֵּיא דִּינָא קְשִׁיא, וְשִׁלְטִין רַחְמֵי.

תָּאנָא, בְּשַׁעְתָּא דְּמִתְּפַסְמָן דִּינִין, וְשִׁלְטִין רַחְמֵי,
 כָּל כְּתָרָא וְכְּתָרָא תָּב בְּקִיּוּמֵיהָ,
 וּמִתְּפַרְכָּאן כְּלָהוּ פִתְדָא. וְכַד תִּיבִין כָּל חַד וְחַד
 לְאַתְרֵיהָ, וּמִתְּפַרְכָּאן כְּלָהוּ פִתְדָא, וּמִתְּפַסְמָא אִימָא
 בְּקַלְדִּיטֵי גְלִיפִין וְתִיבִין לְסַטְרָהָא, כִּדִּין אִקְרִי
 תְּשׁוּבָה שְׁלִימָה, וְאַתְכַּפֵּר עֲלָמָא, דְּהָא אִימָא
 בְּחִדּוּתָא שְׁלִימָתָא יִתְבָּא, דְּכְּתִיב, (תהלים קיג) אִם

לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ

וּכְשֶׁפְּנֵי אָדָם מִכְּשִׁירִים מַעֲשִׂיהֶם
 לְמַטָּה, אֲזִי מִתְּפַסְמֵי הַדִּינִים וְעֹזְבֵימָה,
 וּמִתְּעַרְרִים רַחְמֵי וְשׁוֹלְטִים עַל אוֹתוֹ
 הָרַע שְׁמַתְעוּרָר מִן הַדִּין הַקָּשָׁה.
 וּכְשֶׁמִּתְּעַרְרִים רַחְמֵי, נִמְצָאִים שְׁמַחָה
 וְנִחוּמִים, מִשׁוּם שְׁשׁוֹלְטִים עַל אוֹתוֹ הָרַע.
 זֶהוּ שְׁכַתּוּב וַיִּנָּחֶם ה' עַל הָרָעָה. וַיִּנָּחֶם,
 מִשׁוּם (שְׁשׁוֹלֵט עַל הָרָעָה) שְׁנִכְנַע הַדִּין הַקָּשָׁה,
 וְשׁוֹלְטִים הִרְחַמִּים.

שְׁנִינֵי, בְּשַׁעָה שְׁתֵּדִינִים מִתְּפַסְמֵי
 וְשׁוֹלְטִים הִרְחַמִּים, כָּל כְּתָר וְכְּתָר שֶׁב
 לְקִיּוּמוֹ, וְכֻלָּם מִתְּפַרְכִּים כְּאַחַד.
 וּכְשֶׁשָּׁבִים כָּל אֶחָד וְאַחַד לְמִקּוּמוֹ וְכֻלָּם
 מִתְּפַרְכִּים כְּאַחַד, וְהָאִם מִתְּפַסְמָת
 בְּמַפְתָּחוֹת הַחֲקוּקִים וְשָׁבִים לְצַדִּיקָה, אֲזִי
 נִקְרָאת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהַעוֹלָם מִתְּכַפֵּר,
 שְׁהָרֵי הָאִם יוֹשְׁבֵת בְּשְׁמַחָה שְׁלֵמָה,
 שְׁכַתּוּב אִם הַבְּנִים שְׁמַחָה, וְאֲזִי נִקְרָא יוֹם

הַבָּנִים שְׂמֵחָה, וְכִדִּין אֶתְקָרִי יוֹם הַכַּפּוּרִים, דְּכָתִיב
 בֵּיה (ויקרא טז) לְטַהַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם.
 וּמִתַּפְתְּחִין ג' תַּרְעִין דְּסִטְרִין גְּלִיפִין.

תָּאנָא, כְּתִיב וְהָיָה כִּי יַחֲטָא וְאָשָׁם, מֵהוּ כִּי
 יַחֲטָא, וּלְבִסּוּף וְאָשָׁם. אֶלָּא הָכִי תָאנָא,
 כִּי יַחֲטָא מֵאֵינוֹן חוּבִין דְּאֶקְרוּן חַטָּא, דְּכָתִיב מִכָּל
 חַטָּאת הָאָדָם. וְאָשָׁם: כְּמָה דְאֵתְ אָמַר (במדבר ה)
 הָאָשָׁם הַמוּשָׁב לֵי'. וְאָשָׁם: וַיִּתְקַן, כְּלוּמַר אִם יִתְקַן
 עוֹבְדוֹי, וְהָשִׁיב אֶת הַגְּזֻלָּה אֲשֶׁר גָּזַל. אָמַר רַבִּי יוֹסִי
 מִמִּשְׁמַע דְּכָתִיב וְהָשִׁיב, וַיִּשִׁיב לָא כְּתִיב אֶלָּא
 וְהָשִׁיב, וְהָשִׁיב דִּי יִקְרָא.

תַּנְיָא, בְּאַרְבַּע תְּקוּפֵין דְּשַׁתָּא, קָלָא אֶתְפָּסְק,
 וְדִינִין מִתְעָרִין, וְתִשׁוּבָה תְלִיָא עַד
 דְּאֶתְתְּקַן. וְכַד דִּינִין מִתְעָרִין, קָלָא נָפִיק, וְד'
 זְוִינִין (ס"א ז'מגין) דְּעֶלְמָא, סְלָקִין וְנַחְתִּין. כְּרוּזָא קָרִי,

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

וַיִּתְקַן. כְּלוּמַר, אִם יִתְקַן אֶת מַעֲשָׂיו,
 וְהָשִׁיב אֶת הַגְּזֻלָּה אֲשֶׁר גָּזַל. אָמַר רַבִּי
 יוֹסִי, מִמִּשְׁמַע שְׂפָתוֹב וְהָשִׁיב, לָא כְּתוּב
 וַיִּשִׁיב אֶלָּא וְהָשִׁיב, וְהָשִׁיב דְּוָקָא.

שְׂנִינּוּ, בְּאַרְבַּע תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה תְּקוּל
 נְפָסְק, וּמִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים, וְהַתִּשׁוּבָה
 תְּלוּיָה עַד שְׂמִתְתְּקַן. וְכִשְׁהַדִּינִים
 מִתְעוֹרְרִים, יוֹצֵא קוּל, וְאַרְבַּע

הַכַּפּוּרִים, שְׂפָתוֹב בּוּ לְטַהַר אֶתְכֶם מִכָּל
 חַטָּאתֵיכֶם. וְנִפְתְּחִים חַמְשִׁים שְׁעָרִים שָׁל
 צְדָדִים חֲקוּקִים.

שְׂנִינּוּ, כְּתוּב וְהָיָה כִּי יַחֲטָא וְאָשָׁם, מֵה
 זֶה כִּי יַחֲטָא, וּלְבִסּוּף וְאָשָׁם? אֶלָּא כְּד
 שְׂנִינּוּ, כִּי יַחֲטָא מֵאוֹתָם חַטָּאִים שְׁנִקְרָאוּ
 חַטָּא, שְׂפָתוֹב מִכָּל חַטָּאת הָאָדָם. וְאָשָׁם,
 כְּמוֹ שְׁנִמְרָה הָאָשָׁם הַמוּשָׁב לֵה. וְאָשָׁם,

וְלִית מָאן דִּישְׁנָה וַיִּתְעַר. וְקוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא זְמִין,
אִם יְתוּבוּן יְתוּב, וְאִי לָאו, (פֿלֵא ס"א קֵלֵא) אֶתְפֹּסְק,
וְדִינָא אֶתְעֵבִידוּ וְכִדִּין אֶתְקֵרִי וַיִּתְעַצֵּב, וַיִּתְעַצֵּב
בְּבִתֵּי בְרָאִי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תְּנִינָן, מִן יוֹמָא דְאֶתְחַרַּב בִּי
מִקְדָּשָׁא, לִית יוֹמָא דְלֵא אֶשְׁתַּכַּח בִּיה
רְתָחָא בִישָׁא. מָאִי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְתִנִּינָן, אָמַר
רַבִּי יוֹדָאִי אָמַר רַבִּי יִיסָא, נִשְׁבַּע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׁלֵא יִפְנֵם בִּירוּשָׁלַם דְלְעִילָא, עַד שְׂיִכְנָסוּ
יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם דְלְתַתָּא. וּבְגִין כֵּן, רְתָחָא
אֶשְׁתַּכַּחַת בְּעֵלְמָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, (ויקרא יח) כְּתִיב עֲרוֹת אַבְיָד וְעֲרוֹת
אֶמְךָ לֹא תִגְלֶה. וְכְתִיב, אֶמְךָ הִיא לֹא
תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ. וְתִנִּינָן אֶמְךָ הִיא וְדָאִי. הֵא אִם

לשון הקודש

רע, מה הטעם? משום ששנינו, אמר רבי יודאי אמר רבי ייסא, נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יפנם בירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל לירושלים של מטה. ומשום כך נמצאת רתחה בעולם. אמר רבי יוסי, כתוב ערות אביד וערות אמן לא תגלה. וכתוב אמן היא לא תגלה ערותה. ושנינו, אמן היא ודאי.

זויות (פעמים) העולם עולים ויורדים. הכרוז קורא, ואין מי שישגיח ויתעורר. והקדוש ברוך הוא מזמן, אם ישובו - ישוב, ואם לא - (הבל ס"א הקול) נפסק, והדינים נעשים, ואז נקרא ויתעצב, ויתעצב בכתים החיצונים.

אמר רבי יהודה, שנינו, מיום שגהרב בית המקדש אין יום שלא נמצא בו פעם

גָּלָה עֲרִייתָהּ, לְמֵאן בְּעֵי לְאַתָּבֵא לָהּ, וְדָא
לְתַקְנָא מָא דְגַלִּי.

דְּתַנִּיא פֶּד סַנְיָא יַעֲרָא בִישָׁא בְּבַר נָשׁ, לָא סַנְיָ
אֶלָּא בְּאֵינוּן עֲרִיין, וְכִלְהוּ חוּבֵי אַחֲדוּן
בְּתַהוּא עֲרִיא. וּכְתִיב לֹא תִגְלֶה. פֶּד אֶתְתַּקֵּן.
אֶתְתַּקֵּן לְקַבֵּל תַּהוּא דְגַלִּי, וְדָא אַקְרִי תְשׁוּבָה.

אָמַר רַבִּי יַצְחָק, כָּל חוּבֵי עֲלָמָא אַחֲדוּן (ס"א)
דָּא) בְּדָא, עַד דְּאִימָא אֶתְגַּלִּיא בְּגִינֵיהוּן.
וְכַד אִיהִי אֶתְגַּלִּיא, כָּל אֵינוּן בְּגִין
אֶתְגַּלִּיין (בְּגִינָה). וּכְתִיב (דְּבָרִים כ"ב) לֹא תִקַּח הָאֵם עַל
הַבָּנִים. וְכַד אֶתְתַּקֵּן עֲלָמָא לְתַתָּא, אֶתְתַּקֵּן כֹּלָּא,
עַד דְּסִלְקָא תַקְוִנָא לְאִימָא קַדִּישָׁא, וּמִתְתַּקְנָא,
וְאֶתְכַפִּיא מִמָּה דְאֶתְגַּלִּיא. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב, (תְהִלִּים
ל"ב) אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאת, וּכְדִין אַקְרִי

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

אַחוּזִים (ח) בְּזוֹהַר, עַד שְׁהָאֵם מִתְגַּלֶּה
בְּגִלְגָּלָם. וּכְשֶׁהִיא מִתְגַּלֶּה, כָּל אוֹתָם
הַבָּנִים מִתְגַּלִּים (בְּשִׁבְלָה). וְכַתוּב לֹא תִקַּח
הָאֵם עַל הַבָּנִים. וּכְשֶׁמִּתְתַּקֵּן הָעוֹלָם
לְמִטָּה, הַכֹּל מִתְתַּקֵּן, עַד שֶׁעוֹלָה הַתְּקוּן
לְאֵם הַקְּדוּשָׁה וּמִתְתַּקְנָתָהּ, וּמִתְכַּפִּית
מִמָּה שֶׁהִתְגַּלְתָּהּ. וּמִשּׁוּם כֶּךָ כְּתוּב,
אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאת, וְאִזּוֹ

הָרִי אִם גָּלָה עֲרוּתָהּ, לְמָה צְרִיךְ לְהַשִּׁיב
אוֹתָהּ? וְדָא לְתַקֵּן אֶת מַה שֶּׁגָּלָה.
שְׁשִׁינֵינוּ, כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר יַעֲרָ הָרַע בְּאָדָם,
אֵינוּ מִתְגַּבֵּר אֶלָּא בְּאוֹתוֹן עֲרוּתוֹ, וְכֹל
הַחַטָּאִים אַחוּזִים בְּאוֹתָהּ עֲרוּהּ. וְכַתוּב
לֹא תִגְלֶה. כְּשֶׁמִּתְתַּקֵּן מִתְּקוּן כְּנֶגֶד אוֹתוֹ
שֶׁגָּלָה, וְזוֹ נִקְרָאת תְשׁוּבָה.
אָמַר רַבִּי יַצְחָק, כָּל חַטָּאֵי הָעוֹלָם

תְּשׁוּבָה, תְּשׁוּבָה וְדָאֵי. וּבְדִין יוֹם הַכַּפּוּרִים
אֶתְקַרֵי, כְּמָה דְכְּתִיב, (ויקרא טז) מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לְפָנַי
יִי תִטְהָרוּ.

אָמַר רַבִּי (דף ט"ז ע"א) יְהוּדָה אֵימָתֵי אֶתְקַרֵי תְּשׁוּבָה.
כִּד אֵימָא מִתְכַּסֵּיא וְקִיּוּמָא בְּחֻדוּהָ עַל בְּנִין,
דְּכְתִיב, (תהלים קיג) אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה. וְתַבְּאֵת בְּקִיּוּמָא
וּמֵאן דִּיהוּה סָגִיר, תָּב לְאַתְרֵיהּ. וְכִלְהוּ תְּבִין חַד
לְחַד, וּמִתְפָּרְכָּאן כָּל חַד וְחַד, וּבְדִין אֶתְקַרֵי
תְּשׁוּבָה (שְׁלִימָתָא), תְּשׁוּבָה סְתָם לְאַכְלָלָא כִּלְאֵ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כִּד מִתְכַּשֵּׁר עֲלֵמָא, כּוּלֵיָהּ
מִתְכַּשֵּׁר בְּחֻדָּא. כְּתִיב (תהלים קח) כִּי גָדוֹל
מֵעַל שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ. מֵעַל שָׁמַיִם, דְּסִלְקָא לְעֵילָא
מֵאַתֵּר דְּאַקְרֵי שָׁמַיִם. וּמֵאֵי אִיהוּ. דָּא אִיהִי אֵימָא.
וְהֵינּוּ דְאַקְרֵי תְּשׁוּבָה.

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

נִקְרְאוֹת תְּשׁוּבָה, תְּשׁוּבָה וְדָאֵי. וְאִזּוּ נִקְרָא
יוֹם הַכַּפּוּרִים, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב מִכָּל
חַטָּאתֵיכֶם לְפָנַי הוּא תִטְהָרוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָתֵי נִקְרְאוֹת
תְּשׁוּבָה? כְּשֶׁהָאֵם מִתְכַּסֶּה וְעוֹמֶדֶת
בְּשִׂמְחָה עַל הַבְּנִים, שְׂפָתוֹב (תהלים
קיג) אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה. וְשָׂבָה לְקִיּוּם. וּמִי
שְׂהֵיָה סָגִיר, שָׁב לְמִקּוּמוֹ. וְכִלְמָם שָׁבִים
הָאֵם. וְהֵינּוּ שְׂנִקְרְאוֹת תְּשׁוּבָה.

רְבִי יְהוּדָה אָמַר, דַּיִקָּא דְכָתִיב מֵעַל שָׁמַיִם.
 אֲלֵמְלָא כְּתִיב עַל שָׁמַיִם, מִשְׁמַע הָהוּא אֶתֶר
 דְּקַיִמָּא עַל שָׁמַיִם, וְלֹא יִתִּיר. בֵּינָן דְּאָמַר מֵעַל
 שָׁמַיִם, מִשְׁמַע הָהוּא אֶתֶר דְּקַיִמָּא עַל הַשָּׁמַיִם
 לְעִילָא לְעִילָא. (ס"א ומאי איחי אימא, וְהִינְנוּ דְאֶקְרִי תְּשׁוּבָה).

דְּתַאנָּא, בְּהָהוּא זְמַנָּא דְמִתְכַּשְׁרֵן עוֹבְדִין לְתַתָּא,
 וְאִימָא בְּחֻדְוֹתָא, אֲתַגְלִיא עֵתִיקָא
 קְדִישָׁא, וְתָב נְהוּרָא לְזַעִיר אַנְפִּין, וְכַדִּין כֻּלָּא
 בְּחֻדְוֹתָא, כֻּלָּא בְּשִׁלְיָמוּ, כֻּלָּא אֲשֵׁתְכַחוּ בְּבִרְפָּאן,
 וְרַחֲמִין זְמַנִּין, וְעַלְמִין כְּלָהוּ בְּחֻדְוֹתָא, הָדָא הוּא
 דְכָתִיב, (מִיכָה ז) יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבוֹשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ. מָאן
 יָשׁוּב. יָשׁוּב עֵתִיקָא קְדִישָׁא לְאֲתַגְלִיָּא בְּזַעִירָא,
 יָשׁוּב לְאֲתַגְלִיָּא דְהָהּ סְתִים בְּקַדְמִיתָא, וְכֻלָּא
 אֲתַקְרִי תְּשׁוּבָה.

לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

הַעֲתִיק הַקְּדוֹשׁ, וְשָׁב הָאוֹר לְזַעִיר אַנְפִּין,
 וְאִזּוּ הַכֹּל בְּשִׁמְחָה, הַכֹּל בְּשִׁלְמוֹת, הַכֹּל
 נִמְצָאִים בְּבִרְכוֹת, וְהַרְחַמִּים מְזַמְנִים,
 וְכֹל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְחָה. זֶהוּ שְׂפָתוֹב (מִיכָה
 ז) יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבוֹשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ. מִי יָשׁוּב?
 יָשׁוּב הַעֲתִיק הַקְּדוֹשׁ לְהַתְגַּלּוֹת בְּזַעִיר,
 יָשׁוּב לְהַתְגַּלּוֹת, שֶׁהִיָּה נִסְתָּר בְּרֵאשׁוֹנָה,
 וְהַכֹּל נִקְרָא תְּשׁוּבָה.

רְבִי יְהוּדָה אָמַר, מְדִיק שְׂפָתוֹב מֵעַל
 שָׁמַיִם. אֲלֵמְלָא כְּתוּב עַל שָׁמַיִם, מִשְׁמַע
 אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁעוֹמֵד עַל שָׁמַיִם וְלֹא יוֹתֵר.
 בֵּינָן שְׂאָמַר מֵעַל שָׁמַיִם, מִשְׁמַע אוֹתוֹ
 מְקוֹם שְׁעוֹמֵד עַל הַשָּׁמַיִם לְמַעְלָה
 לְמַעְלָה. (וּמָה הֵיאָ אִמָּא, וְהוּוּ שְׂנַקְרָא תְּשׁוּבָה).
 שְׂשִׁנְיָנוּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שְׂמִכְשָׁרִים
 הַמַּעֲשִׂים לְמַטָּה וְהָאִם בְּשִׁמְחָה, מִתְגַּלָּה

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֹּלָא בְכֻלָּל, כֹּלָא סְתָם.
 וּבְתוֹב (דברים יג) לְמַעַן יָשׁוּב ה' מִחֶרְוֹן אִפּוּ
 וְנָתַן לָךְ רַחֲמִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כֹּלָא הוּא וְדָא,
 וְהָא אֻקְיָמָנָא מְלִי קַמִּיה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן.

וְהַשִּׁיב אֶת הַגְּזֵלָה, תַּמָּן שְׁאִילוּ חֲבֵרֵיִיא, מִפְּנֵי
 מָה בְּגִזְלָה כְּתוּב, וְהַשִּׁיב אֶת הַגְּזֵלָה וְלֹא
 יִתִּיר. אֵלָּא הָא אֻקְיָמָנָא, דָּא שְׁנֵי דְחִילוּ עֲלָאָה
 כְּתַתָּאָה. וְדָא דְנִגְנִיב, שְׁנֵי דְחִילוּ תַתָּאָה לְקַבְּלִיהָ,
 וְלֹא דְחִילוּ עֲלָאָה.

מַה כְּתוּב לְעֵילָא, נֶפֶשׁ כִּי תַחֲטָא. כִּדְקָא־מֶרְן,
 דְּאֻרִייתָא וְקוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא תְּוִוְהִין עָלֶיהָ,
 וְאִמְרֵי נֶפֶשׁ כִּי תַחֲטָא וְגו'. וְכְתוּב נֶפֶשׁ כִּי תִמְעוֹל
 מֵעַל וְגו'. אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע וְגו'. אָמַר רַבִּי יִצְחָק,
 נֶפֶשׁ כְּתוּב, וְלֹא רוּחַ, וְלֹא נִשְׁמָתָה. וְהַכָּא גּוֹפָא (כ"א)

לשון הקודש

שְׁנֵינַב שָׁם אֶת הִירָאָה הַתַּחְתּוֹנָה כְּנִגְדּוֹ,
 וְלֹא הִירָאָה הָעֲלִיּוֹנָה.

מַה כְּתוּב לְמַעְלָה? נֶפֶשׁ כִּי תַחֲטָא. כְּמוֹ
 שְׁאִמְרֵנוּ, שְׁהַתּוֹרָה וְהַקּוּדֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 תִּמְהִים עָלָיו וְאֻמְרִים, נֶפֶשׁ כִּי תַחֲטָא
 וְגו'? וְכְתוּב נֶפֶשׁ כִּי תִמְעַל מֵעַל וְגו', אוֹ
 – נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע וְגו'. אָמַר רַבִּי יִצְחָק,
 כְּתוּב נֶפֶשׁ, וְלֹא רוּחַ, וְלֹא נִשְׁמָתָה, וְכֵאֵן
 גּוֹף (רוח) וְנֶפֶשׁ, שְׁנַאֲמַר וְהִיא כִּי יַחֲטָא

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכֹּל בְּכֻלָּל, הַכֹּל סְתָם.
 וְכְתוּב (דברים יג) לְמַעַן יָשׁוּב ה' מִחֶרְוֹן אִפּוּ
 וְנָתַן לָךְ רַחֲמִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַכֹּל
 הוּא וְדָא, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ אֶת הַדְּבָרִים לְפָנֵי
 רַבִּי שְׁמַעוֹן.

וְהַשִּׁיב אֶת הַגְּזֵלָה. שָׁם שְׁאִלוּ הַחֲבֵרִים,
 מִפְּנֵי מָה בְּגִזְלָה כְּתוּב וְהַשִּׁיב אֶת
 הַגְּזֵלָה, וְלֹא יוֹתֵר? אֵלָּא הָרִי בְּאַרְנוֹ, שְׁזָה
 שָׁם יִרְאָה הָעֲלִיּוֹנָה כְּמוֹ הַתַּחְתּוֹנָה, וְזָה

וְנִפְשׁוּ. דְּכִתְיִב, וְהָיָה כִּי יַחֲטָא וְאֲשֵׁם וְהִשִּׁיב
 אֶת הַגְּזֻלָּה. מָאן דְּבִעֵי לְתַקְנָא עוֹבְדוּי, כְּמָה
 דְּאִמְרֵן וְהִשִּׁיב. מָאן וְהִשִּׁיב, אֵלָּא כְּמָאן דִּיתְקֵן
 עוֹבְדוּי, בְּגִין דִּיתִיב מִפּוּעֵי מִיָּא לְאִתְרִיחוּ,
 לְאִשְׁקָאָה נְטִיעוֹן, דְּהָא הוּא גָרִים בְּחוּבּוּי
 לְאִתְמַנְעָא מִנִּיחוּ. וְעַל דָּא וְהִשִּׁיב אֶת הַגְּזֻלָּה וְגו'.

כְּמָה דְּאִתְמַר. (ע"ב).

רַבִּי אַבָּא הָוָה יְתִיב קָמִיָּה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, עָאֵל רַבִּי
 אֶלְעָזָר בְּרִיה, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּתִיב, (תהלים
 צב) צַדִּיק כִּתְמָר יִפְרָח וְגו'. צַדִּיק כִּתְמָר, מָאן
 כִּתְמָר. דְּהָא מְכַל אֵילָנִי עֲלָמָא לִית דְּמִתְעַבֵּב
 לְאִפְרָחָא, כְּמוֹ תְמָר. דְּסָלִיק לְשַׁבְעִין שָׁנִין. מָאן
 טַעמָא כִּתְמָר. אֵלָּא אַף עַל גַּב דְּקָרָא אִסְתִּיד,
 חֲבַרְיָא כְּלָהוּ לָא בְּעוּ לְגַלְתָּא.

לשון הקודש

נכנס רבי אלעזר בנו. אמר רבי שמעון,
 כתוב (תהלים צב) צדיק כיתמר ופרח וגו'.
 צדיק כיתמר, מה זה כיתמר? שהרי מכל
 האילנות של העולם, אין מי שמתעבב
 לפרח כמו תמר שעולה לשבעים שנים.
 מה הטעם כיתמר? אלא אף על גב
 שהכתוב מעיד, החברים כלם אין
 רוצים לגלות.

ואשם והשיב את הגזלה. מי שרוצה
 לתקן את מעשיו, כמו שאמרנו והשיב.
 מי זה והשיב? אלא כמי שיתקן מעשיו,
 כדי שישב מעינות הפנים למקומם
 להשקות את הנטיעות, שהרי הוא גרם
 בחטאיו למנע מהם. ועל זה – והשיב את
 הגזלה וגו', כמו שנתבאר.
 רבי אבא היה יושב לפני רבי שמעון.

אָבֵל צַדִּיק בְּתָמָר יִפְרָח, עַל גְּלוּתָא דְּכָבֵל אֶתְמַר,
 דְּהָא לָא תָבַת שְׁכִינְתָא לְאַתְרָהּ, אֶלָּא
 בְּסוּף שִׁבְעֵין שָׁנִין. הָדָא הוּא דְכְתִיב, (ירמיה כט) פִּי
 לְפִי מְלֵאת לְכָבֵל שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקוּד אֶתְכֶם. וְדָא
 הוּא צַדִּיק בְּתָמָר יִפְרָח, דְּסָלִיק דְּכֵר וְנוֹקְבָא
 לְשִׁבְעֵין שָׁנִין. צַדִּיק: דָּא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָדָא
 הוּא דְכְתִיב, (תהלים יא) פִּי צַדִּיק יִי' צְדָקוֹת אֱהֵב.
 וְכְתִיב, (שמות ט) יִי' הַצַּדִּיק. וְכְתִיב, (ישעיה ג) אָמְרוּ צַדִּיק
 פִּי טוֹב.

בְּאֶרְזוֹ בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה, מַהוּ אֶרְזוֹ. דָּא קְדָשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא. דְכְתִיב, בַּחֹר בְּאֶרְזִים. (ס"א דְיִתִּיב עַל
 כּוּרְסֵיָא דְיַעֲקֹב שְׁלִימָא) בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה, בְּלִבְנוֹן וְדָא, וְדָא
 הוּא עֵדֶן דְּלַעִילָא, דְּעָלִיָּה בְּתִיב (ישעיה סד) עֵין לֹא
 רָאָתָה אֱלֹהִים זּוֹלָתָךְ. וְתָא אֶרְזוֹ, בְּהַהוּא אֶתֶר
 עֲלָאָה, יִשְׁגָּה.

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אֱהֵב. וְכְתוּב (שמות ה) ה'
 הַצַּדִּיק. וְכְתוּב (ישעיה ג) אָמְרוּ צַדִּיק פִּי
 טוֹב.

בְּאֶרְזוֹ בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה. מַה זֶה אֶרְזוֹ? זֶה
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכֵנִיב בַּחֹר
 בְּאֶרְזִים. (שׁוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב הַשְּׁלֵם) בְּלִבְנוֹן
 יִשְׁגָּה, בְּלִבְנוֹן וְדָא, וְזֶהוּ הָעֵדֶן
 שְׁלִמְעָלָה, שְׁעָלֵיו בְּתוּב (שם סד) עֵין לֹא

אָבֵל צַדִּיק בְּתָמָר יִפְרָח, זֶה נֶאֱמַר עַל
 גְּלוּת בְּכָל, שְׁהָרִי לֹא שָׁבָה שְׁכִינָה
 לְמִקּוּמָהּ אֶלָּא לְסוּף שִׁבְעִים שָׁנָה. וְזֶהוּ
 שְׁכֵנִיב (ירמיה כט) פִּי לְפִי מְלֵאת לְכָבֵל
 שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקוּד אֶתְכֶם. וְזֶהוּ צַדִּיק
 בְּתָמָר יִפְרָח, שְׁעוּלָה זְכָר וְנוֹקְבָה
 לְשִׁבְעִים שָׁנָה. צַדִּיק - זֶה הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ שְׁכֵנִיב (תהלים יא) פִּי

וְדָא בְּגִלוּתָא בְּתַרְאָה הוּא כְּהַאי אַרְזוּ, דְּאֵתְעַכְב
 לְסִלְקָאָהּ. וּמִשְׁעֵתָא, דְּסָלִיק עַד דְּקָאִים
 בְּקִיּוּמִיהּ, הוּא יוֹמָא. וְשִׁירוּתָא דְּיוֹמָא אַחֲרִינָא, עַד
 דְּעָבִיד צִל בְּנִהוּרָא דְּיִמְמָא. וְאַרְזוּ לֹא סָלִיק, אֶלָּא
 בְּעֵדוּנָא דְּמִיָּא. כְּמָה דְּאֵת אָמַר (במדבר כד) כְּפִאֲרִזִים
 עָלֵי מַיִם. כִּךְ אַרְזוּ בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה. דְּמִתְמָן נָפִיק
 מְבוּעָא וְנִהָרָא דְּמִיָּא, לְאַשְׁקָאָהּ. וְאַרְזוּ, דָּא קִדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא, דְּכִתִּיב, (שיר השירים ה) כְּחֹר כְּפִאֲרִזִים.

שְׁתוּלִים בְּבֵית יי', לְזִמְנָא דְּמִלְכָּא מְשִׁיחָא.
 בְּחֻצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יִפְרִיחוּ, בְּתַחֲתִית
 הַמַּתִּים. עוֹד יְנוּבוֹן בְּשִׁיבָה, בְּהוּא יוֹמָא דְּיִשְׁתַּכַּח
 עֲלֵמָא חָרוּב. דְּשִׁנִּים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ, לְבַתָּר דְּכִתִּיב,
 (ישעיה 10) הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה,
 וּבְדִין (תהלים קד) יִשְׂמַח יי' בְּמַעֲשָׂיו כְּתִיב. וְכָל כִּךְ (דף

לשון הקודש

הַמַּעֲשֵׂי וְהַנְּהָרָה שֶׁל הַמַּיִם לְהַשְׁקוֹת. וְאַרְזוּ
 זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכַתוֹב (שיר
 ה) כְּחֹר כְּפִאֲרִזִים.

שְׁתוּלִים בְּבֵית ה' – לְזִמְנָא שֶׁל מֶלֶךְ
 הַמְּשִׁיחַ. בְּחֻצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יִפְרִיחוּ –
 בְּתַחֲתֵית הַמַּתִּים. עוֹד יְנוּבוֹן בְּשִׁיבָה –
 בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהָעוֹלָם יִמְצֵא חָרוּב. דְּשִׁנִּים
 וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ – לְאַחַר שְׁכַתוֹב (ישעיה 10)
 הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה. וְאָז,

רְאֵתָה אֱלֹהִים זוֹלָתְךָ. וְהָאָרְזוּ הַזֶּה בְּאוֹתוֹ
 מְקוֹם עֲלִיּוֹן יִשְׁגָּה.

זֶה בְּגִלוּת הָאֲחֵרוּנָה הוּא כְּמוֹ הָאָרְזוּ
 הַזֶּה שְׁמַתְעַכְב לְעֵלוֹת. וּמִשְׁעָה שְׁעוּלָה
 עַד שְׁעוּמָד בְּקִיּוּמוֹ הוּא יוֹם, וְתַחֲלַת
 הַיּוֹם הָאֲחֵר עַד שְׁעוּשָׁה צִל בְּאוֹר הַיּוֹם.
 וְהָאָרְזוּ לֹא עוֹלָה אֶלָּא בְּעֵדוּן שֶׁל הַמַּיִם,
 כְּמוֹ שְׁנָאֵמַר (במדבר כד) כְּפִאֲרִזִים עָלֵי מַיִם.
 כִּךְ אַרְזוּ בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה. שְׁמַשִּׁם יוֹצֵא

ט"ז ע"ב) לָמָּה (תהלים צב) לְהַגִּיד כִּי יִשְׂרָאֵל יְיָ צוּרֵי וְלֹא
עוֹלָתָהּ בּוֹ.

תוּ פָתַח וְאָמַר, (משלי טו) אִישׁ תְּהַפְּכוֹת יִשְׁלַח מְדוֹן
וְנִרְגָן מִפְּרִיד אֱלוֹף. אִישׁ תְּהַפְּכוֹת יִשְׁלַח
מְדוֹן, כְּמָה דְאִמְרָן, חֵיבֵיָא עֲבָדֵי פְּגִימוֹ לְעֵילָא.
וְנִרְגָן מִפְּרִיד אֱלוֹף, מִפְּרִיד אֱלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְדָא
קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

דְּבַר אַחַר אִישׁ תְּהַפְּכוֹת יִשְׁלַח מְדוֹן. מַהוּ יִשְׁלַח.
יִשְׁלַח לְאֵינוֹן נְטִיעוֹן. מְדוֹן: דִּינְקוֹן מִסְפָּרָא
דְּדִינָא. וְנִרְגָן מִפְּרִיד אֱלוֹף, כְּמָה דְאִמְרָן, חֵיבֵיָא
עֲבָדֵין פְּגִימוֹ לְעֵילָא. מִפְּרִיד: דִּיתוּדָא לָא אֲשַׁתְּבַח,
מִפְּרִיד, לְמַטְרוֹנִיתָא מִמְלָכָא. וְלִמְלָכָא
מִמְטְרוֹנִיתָא. וּבְגִין כֵּךְ לָא אֶקְרִי אַחַד, דְּאַחַד לָא
אֶקְרִי, אֶלָּא כִּד אֵינוֹן בְּזוּוּגָא חֲדָא. וְוִי לְאֵינוֹן

לשון הקודש

דְּבַר אַחַר אִישׁ תְּהַפְּכוֹת יִשְׁלַח מְדוֹן –
מַה זֶה יִשְׁלַח? יִשְׁלַח אֶת אוֹתוֹן נְטִיעוֹת.
מְדוֹן – שְׂיוּנְקִים מִן הַצֵּד שֶׁל הַדִּין. וְנִרְגָן
מִפְּרִיד אֱלוֹף, כְּמוֹ שְׂאִמְרָנוּ, שְׁהַרְשָׁעִים
עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה. מִפְּרִיד – שֶׁהִתְחַד
לֹא נִמְצָא, מִפְּרִיד אֶת הַגְּבִירָה מִהַמְּלָךְ,
וְאֶת הַמְּלָךְ מִהַגְּבִירָה. וּמִשּׁוֹם כֵּךְ לֹא
נִקְרָא אַחַד, שְׂאִיחַד אֵינוֹ נִקְרָא אֶלָּא
בְּשֵׁם בְּזוּוּג אַחַד. אוֹי לְאוֹתָם הַרְשָׁעִים

(תהלים קד) יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו בְּתוֹב. וְכֹל כֵּךְ
לָמָּה? (תהלים צב) לְהַגִּיד כִּי יִשְׂרָאֵל צוּרֵי
וְלֹא עוֹלָתָהּ בּוֹ.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (משלי טו) אִישׁ תְּהַפְּכוֹת
יִשְׁלַח מְדוֹן וְנִרְגָן מִפְּרִיד אֱלוֹף. אִישׁ
תְּהַפְּכוֹת יִשְׁלַח מְדוֹן, כְּמוֹ שְׂאִמְרָנוּ,
הַרְשָׁעִים עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה. וְנִרְגָן
מִפְּרִיד אֱלוֹף, מִפְּרִיד אֱלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם,
זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

תִּיבִיָּא דְעַבְדִּין פֿרודָא לְעִילָא. וּפֿאַין אֵינִין
 צַדִּיקִיָּא, דְּאֵינִין מִקְוִיָּמָן קוּוּמָא דְלְעִילָא, וּנְפֿאַין
 אֵינִין מְאַרְיִהוֹן דְּתְשׁוּבָה דְּתִיבִין פֿלָא לְאַתְרֵיהוּ.
 וְעַל דָּא תִּנְיִנֵן, אֶתְר דְּבַעֲלֵי תְשׁוּבָה יִתְבִּי,
 צַדִּיקִים גְּמוּרִים לָא יִתְבִּי בֵּיה. מָאִי טַעְמָא.
 אֶלָּא אֵינִין אֶתְתְּקֵנוּ בְּאַתְר עֲלָאָה, בְּאַתְר דְּשִׁקְוִי
 דְּגִנְתָּא מְשִׁתְּבַח מִתְּמֵן. וְדָא הוּא תְשׁוּבָה. וְעַל דָּא
 אֶקְרוּן בְּעִלֵי תְשׁוּבָה. וְאַלִּין אֶתְתְּקֵנוּ בְּאַתְר אַחֲרָא,
 דְּאַקְרִי צַדִּיק.

וְעַל דָּא אֶלִּין יִתְבִּין בְּאַתְר עֲלָאָה, וְאַלִּין יִתְבִּין
 בְּאַתְר זוּטְרָא. מָאִי טַעְמָא. אֶלִּין תִּיבִין מִיָּא
 לְאַתְרֵיהוּ, מְאַתְר עֲלָאָה דְּנִהָרָא עֲמִיקָא, עַד הֵהוּא
 אֶתְר דְּאַקְרִי צַדִּיק. וְצַדִּיקִים גְּמוּרִים, נְגִדִין לִזְוֵן
 מִהֵהוּא אֶתְר דְּאֵינִין יִתְבִּי, לְהֵאִי עֲלֵמָא. וְעַל דָּא
 אֶלִּין עֲלֵאִין וְאַלִּין תִּתְאַיִן. וּפֿאַה חוּלְקִיִּהוֹן דְּמְאַרִי

לשון הקודש

בְּעִלֵי תְשׁוּבָה. וְאַלוּ מִתְתְּקִינִים בְּמִקְוִים
 אַחַר שְׁנִקְרָא צַדִּיק.

וְעַל זֶה אֵלֶּה יוֹשְׁבִים בְּמִקְוִים עֲלִיזִין, וְאַלֶּה
 יוֹשְׁבִים בְּמִקְוִים קָטָן. מָה הַטַּעַם? אֵלֶּה
 מְשִׁיבִים מִיָּם לְמִקְוִים מִהַמְּקוֹם הָעֲלִיזִין
 שֶׁל הַנְּהַר הָעֵמֶק, עַד אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁנִקְרָא
 צַדִּיק. וְצַדִּיקִים גְּמוּרִים מְשִׁפִּיעִים מֵאוֹתוֹ
 מְקוֹם שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים לְעוֹלָם הַזֶּה. וְעַל כֵּן

שְׂעוּשִׁים פֿרוד לְמַעְלָה. אֲשֶׁרִי הַצַּדִּיקִים
 שְׂמַעְמִידִים אֶת הַקּוּיִם שְׁלִמְעֵלָה, וְאֲשֶׁרִי
 בְּעִלֵי הַתְשׁוּבָה שְׂמִשְׁבִּיבִים הַכֹּל לְמִקְוִים.
 וְעַל זֶה שְׁנִינֵן, הַמְּקוֹם שֶׁבְּעִלֵי תְשׁוּבָה
 יוֹשְׁבִים, צַדִּיקִים גְּמוּרִים לָא יוֹשְׁבִים בּוֹ.
 מָה הַטַּעַם? אֶלָּא הֵהֵם הִתְתְּקֵנוּ בְּמִקְוִים
 עֲלִיזִין בְּמִקְוִים שֶׁהַשְּׂקָאֵת הֵינָן נִמְצְאֵת
 מִשָּׁם. וְזוֹהִי תְשׁוּבָה, וְעַל זֶה נִקְרָאִים

תְּשׁוּבָה. וְזָכָא חוּלְקֵיהוֹן דְּצַדִּיקֵינָא, דְּבִגְיֵיהוֹן
עֲלָמָא מִתְקַיְמָא.

הָדָא הוּא דְכָתִיב וְהָיָה כִּי יַחֲטֵא וְאָשֵׁם וְגו'. מַה
כְּתִיב לְעֵילָא, אִזְ מַצָּא אַבְדָּה וְכַחֲשׁ בָּהּ וְגו',
דְּהָא בְּגִין דָּא אֶסְתַּלַּק קַדְשָׁא בְּרִידָא הוּא מִכְּלָא.
כְּבִיכּוּל קַדְשָׁא בְּרִידָא הוּא לָא אֶשְׁתַּכַּח בְּקִיּוּמֵיהּ,
דְּהָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶתְפָּרְשָׁא מֵאֲתַרְהָא, הָדָא הוּא
דְכָתִיב, (ירמיה ז') אַבְדָּה הָאֱמוּנָה. מָאִי אֱמוּנָה. דָּא
כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּמָה דְאֵתְ דְּאָמַר (תהלים צב) וְאֱמוּנָתְךָ
בְּלִילוֹת. אַבְדָּה הָאֱמוּנָה כְּמָה דְאֵתְ דְּאָמַר (ירמיה ט') עַל
מַה אַבְדָּה הָאָרֶץ, וְכֵלָא חֲדָ.

וְהָא אוֹקִימָנָא אַבְדָּה, וְלֹא נַאֲבַדְתָּ, וְלֹא אַבְוּדָה.
כְּגִוּוּנָא דָּא, (ישעיה נד) הַצַּדִּיק אָבֵד, אַבּוּד, אִזְ
נַאֲבַד, לָא כְּתִיב, אֵלָא אָבֵד. הָדָא הוּא דְכָתִיב

לשון הקודש

במקומו, שהרי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִפְרְדָה
מִמְקוּמָהּ. וְהוּ שְׂכַתוּב אַבְדָּה הָאֱמוּנָה.
מַה זֶה הָאֱמוּנָה? זֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר וְאֱמוּנָתְךָ בְּלִילוֹת. אַבְדָּה
הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל מַה אַבְדָּה
הָאָרֶץ, וְהִכָּל אַחֲדָ.

וְחָרִי בְּאַרְנוּ אַבְדָּה, וְלֹא נַאֲבַדְתָּ, וְלֹא
אַבְוּדָה. כְּמוֹ כֵּן הַצַּדִּיק אָבֵד. אַבּוּד אִזְ

אֵלּוּ עֲלִיוֹנִים וְאֵלּוּ תַּחְתּוֹנִים. אֲשֶׁרֵי חֲלַקְמֵ
שָׁל בְּעַלֵי הַתְּשׁוּבָה, וְאֲשֶׁרֵי חֲלַקְמֵ שָׁל
הַצַּדִּיקִים שֶׁבִּגְלַלְמֵ הָעוֹמֵד עוֹמֵד.

זֶהוּ שְׂכַתוּב, וְהָיָה כִּי יַחֲטֵא וְאָשֵׁם וְגו'.
מַה כְּתוּב לְמַעְלָה? אִזְ מַצָּא אַבְדָּה
וְכַחֲשׁ בָּהּ וְגו', שֶׁחָרִי בְּשִׁבִיל זֶה
מִסְתַּלַּק הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִהִכָּל.
כְּבִיכּוּל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא נִמְצָא

אַבְדָּה הָאֱמוּנָה, בְּגִין כִּד וְהַשִּׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אוֹ אֶת הָאֲבָדָה וְגו'.

רעיא מהימנא

אָמַר רַעֲיָא מְהִימְנָא, דּוּכְתִין אִית בְּגִיּהֲנָם, רְשִׁימִין לְמַחְלָלֵי שְׁבָתוֹת בְּפִרְהָסְיָא, וְלֹא חוֹרִין בְּתִיּוּבְתָא מֵאוֹתוֹ חֲלוּל, וּמְמַנְן עֲלֵיהוּ. וְאוּף הֲכִי דּוּכְתִין אִית בְּגִיּהֲנָם, לְאִינוּן דְּמַגְלֵי עֲרִיין, וְלְאִינוּן דְּמַגְלִין פְּנִים בְּתוֹרָה שְׁלֹא בְּהַלְכָּה, וְלְאִינוּן דְּשׂוֹכְבִין דָּם נְקִי, וְלְאִינוּן דְּאוּמִין לְשַׁקְרָא, וְלְאִינוּן דְּשׂוֹכְבִין עִם נְדָה. אוֹ בֵּת אֵל גָּבַר, אוֹ זוֹנָה, אוֹ שְׂפָחָה, וְאוּף הֲכִי, לְעוֹבֵר עַל שׁ"ה לֹא תַעֲשֶׂה.

לְכָל חוֹבָא, אִית דּוּכְתָא בְּגִיּהֲנָם, וּמְמַנָּא עֲלֵיהּ. וְשָׂטָן יַעַר הָרַע דִּילֵיהּ, מְמַנָּא עַל בְּלָהוּ חוֹבִין, וְדוּכְתִין וּמְמַנְן דִּילֵיהּ. וְאִי הָדָר בְּתִיּוּבְתָא, מַה כְּתִיב, (ישעיה מד) מְחִיתִי כְּעֵב פְּשְׁעֵיךְ, אֲתַמְחוּ רְשִׁימִין דְּרְשִׁיעֵיךְ דְּדוּכְתָא דְּגִיּהֲנָם מִכָּל חוֹבָה וְחוֹבָה. וְאִית חוֹבִין רְשִׁימִין לְעִילָא, וְלֹא לְתַתָּא. וְאִית דְּרְשִׁימִין לְתַתָּא, וְלֹא לְעִילָא. וְאִית דְּרְשִׁימִין לְתַתָּא וְלְעִילָא.

לשון הקודש

נְאָכַד לֹא כְּתוּב, אֲלָא אָבַד. וְהוּ שְׁכַתּוּב אַבְדָּה הָאֱמוּנָה, בְּשָׁבִיל כִּד – וְהַשִּׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אוֹ אֶת הָאֲבָדָה וְגו'.

רַעֲיָא מְהִימְנָא (רועה הנאמן)

אָמַר הָרוּעָה הַנְּאָמָן, מְקוּמוֹת יֵשׁ בְּגִיּהֲנָם רְשׁוּמִים לְמַחְלָלֵי שְׁבָתוֹת בְּפִרְהָסְיָא, וְלֹא חוֹרִים בְּתִיּוּבָה מֵאוֹתוֹ חֲלוּל, וּמְמַנִּים עֲלֵיהֶם. וְאוּף כִּד יֵשׁ מְקוּמוֹת בְּגִיּהֲנָם לְאוֹתָם שְׂמַגְלִים עֲרִיוֹת, וְלְאוֹתָם שְׂמַגְלִים פְּנִים בְּתוֹרָה שְׁלֹא בְּהַלְכָּה, וְלְאוֹתָם שְׂשׁוֹכְבִים דָּם נְקִי, וְלֹא שְׂשׁוֹכְבִים לְמַעְלָה, וְלֹא וְיֵשׁ חֲטָאִים רְשׁוּמִים לְמַעְלָה, וְלֹא

אֶת־מַחֲוֹן לְתַתָּא אֶת־מַחֲוֹן לְעִילָא, בְּתַר דְּאֶהְדָּר בְּתִיּוּבְתָא. וְעוֹד
אוֹקְמוּהָ מְאִרֵי מַתְנִיתִין, רְשַׁע עֲוֹנוֹתָיו חֲקוּקִים לוֹ עַל עֲצְמוֹתָיו.
צַדִּיק, זְכוּיֹתָיו חֲקוּקִים לוֹ עַל עֲצְמוֹתָיו. אִמְאֵי. בְּגִין לְמַהוּ
רְשִׁימִין בֵּין בְּעֵלֵי חוּבֵיהוֹן, לְאַשְׁתְּמוּדְעָא בְּהוּ, וְקָלָא נְפִיק עָלֶיהָ,
הָאֵי רְשַׁע אִיהוּ יִשְׂרְפוּ עֲצְמוֹתָיו בְּגִיחָנָם.

וְאוֹקִימְנָא, נְשָׁמוֹת שֶׁל רְשָׁעִים הֵן הֵן הַמְזִיקִים בְּעוֹלָם.
וְדִינָא דְלֵהוֹן אוֹקְמוּהָ עָלֶיהָ מְאִרֵי מַתְנִיתִין,
דְּנִשְׁמַתְהוֹן נִשְׂרַפְתָּ וְנַעֲשִׂית אֶפְרַת תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים.
וּבְמֵאֵי אֶתְוֹקְדוֹן. בְּאֵשׁ דְּכוּרְסִיָּא, דְּאֶתְמַר בֵּיהּ, (דְּנִיאל
ז) כּוּרְסִיָּה שְׁבִיבִין דִּי נּוֹר גְּלַגְלוּהִי נּוֹר דְּלִיק. (וְנַהֵר דִּינּוֹר נְגִיד
וְנְפִיק) מַד' חִיוּן דְּאֶשָּׂא, דְּסַחְרִין לְכוּרְסִיָּא דְּדִין, דְּאִיהוּ אֶדְנִי,
דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא.

וְהָהוּא נְהָר, אֶתְמַר בֵּיהּ, (דְּנִיאל ז) נְהָר דִּי נּוֹר נְגִיד וְנְפִיק מִן
קְדָמוּהִי. נִשְׁמַתְהוֹן דְּצַדִּיקֵיָּא, טַבְלִין וּמַתְדַכִּין בֵּיהּ.
וְנִשְׁמַתְהוֹן דְּרְשִׁיעֵי, גְּדוּנִין בֵּיהּ, וְאֶתְבְּעִירוּ קַמֵּיהּ, כְּקַשׁ לְפָנֵי
אֵשׁ, וְהִינּוּ אֵשׁ אוֹכְלַת אֵשׁ. יְהוּה אִיהִי חֲמָה. נְרַתִּיקָה דִּילֵיהָ,

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

עֲלֵיהֶם בְּעֵלֵי הַמְשָׁנָה, שֶׁנִּשְׁמַתָּם נִשְׂרַפְתָּ
וְנַעֲשִׂית אֶפְרַת תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים.
וּבַמָּה נִשְׂרַפִּים? בְּאֵשׁ הַכֶּסֶף, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ
(דְּנִיאל ז) כּוּרְסִיָּה שְׁבִיבִין דִּי-נּוֹר גְּלַגְלוּהִי
נּוֹר דְּלִיק. (וְנַהֵר דִּינּוֹר שׁוֹפַע וַיּוֹצֵא) מֵאֲרַבַּע חֵיוֹת
שֶׁל אֵשׁ שְׁסׁוּבְבִים אֶת כֶּסֶף הַדִּין, שֶׁהוּא
אֶדְנִי, דִּין שֶׁל הַמַּלְכוּת דִּין.

וְאֵתוּ נְהָר נֶאֱמַר בּוֹ, (שם) נְהָר דִּינּוֹר
שׁוֹפַע וַיּוֹצֵא מִלְּפָנָיו. נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים
טוֹבְלוֹת וְנִטְהָרוֹת בּוֹ, וְנִשְׁמַת הָרְשָׁעִים
גְּדוּנִים בּוֹ, וּבּוֹעֵרִים לְפָנָיו כְּמוֹ קֶשׁ

לְמַטָּה. וַיֵּשׁ שְׂרֻשׁוּמִים לְמַטָּה וְלֹא
לְמַעְלָה, וַיֵּשׁ שְׂרֻשׁוּמִים לְמַטָּה וְלְמַעְלָה.
נִמְחוּ לְמַטָּה – נִמְחוּ לְמַעְלָה, אַחַר שֶׁחֲזַר
בְּתִשׁוּבָה. וְעוֹד בְּאֵרוֹ בְּעֵלֵי הַמְשָׁנָה,
רְשַׁע – עֲוֹנוֹתָיו חֲקוּקִים לוֹ עַל עֲצְמוֹתָיו.
צַדִּיק – זְכוּיֹתָיו חֲקוּקִים לוֹ עַל עֲצְמוֹתָיו.
לְמָה? כִּדִּי לְהֵיוֹת רְשׁוּמִים בֵּין בְּעֵלֵי
הַחֲטָאִים שֶׁלָּהֶם לְהוֹדַע בָּהֶם, וְקוֹל יוֹצֵא
עָלֵיו: זֶהוּ רְשַׁע, יִשְׂרְפוּ עֲצְמוֹתָיו בְּגִיחָנָם.
וּבְאַרְנֵי, נִשְׁמַת שֶׁל רְשָׁעִים הֵן הֵן
הַמְזִיקִים בְּעוֹלָם. וְהִדִּין שֶׁלָּהֶם בְּאֵרוֹ

אֲדַנִּי. (דף י"ז ע"א) וְהֵינּוּ רָזָא דְאֻקְמוּהָ, לְעֵתִיד לְבָא מוֹצֵיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲמָה מִנְרֵתִיקָה צְדִיקִים מִתְרַפְּאִין בָּהּ, וּרְשָׁעִים נְדוֹנִין בָּהּ.

וּמַחֲיוֹן דְּכוּרְסִיא דְדִינָא, הָוָה נְחִית אַרְיָה דְאִשָּׁא לְמִיכַל קַרְבָּנִין, אֵינּוּן דְּמִמְנָן, עַל כָּל אַבְרָהָה דְחָב מְחַבֵּל קַטִּיגוֹר אַחַד, כְּמָה דְאֻקְמוּהָ, עֲשָׂה עֲבִירָה אַחַת, קָנָה לוֹ קַטִּיגוֹר א'. וּמִיד דְנִחַת אִשׁ שֶׁל גְבוּהָ, וְאוֹקִיד לוֹן לְאַלִּין אַבְרִין וּפְדָרִין וְאִמּוּרִין דְפָרִים וּכְבָשִׂים וְעֵתוּדִים וְעוֹזִים. יְהוָה דְנִחַת כְּאַרְיָה דְאִשָּׁא לְאוֹקְדָא לוֹן, אֶתוֹקְדוֹן אַבְרָם דְלָהוֹן, אֶתוֹקְדוֹן מְחַבְלִים דְמִמְנָן עֲלֵיהוֹן, וּמִתְכַפְּרִין חוּבִין דְיִשְׂרָאֵל, דְאֵינּוּן אַבְרָם דְשְׂכִינְתָא.

בְּהַהוּא זְמַנָּא, חִיוּן מִתְקַרְבִּין דְמִמְנָן עַל זְכוּוֹן, דְאֵינּוּן מְכוּרְסִיא דְרַחֲמִי, דְאֵיחֵי תְשׁוּבָה, אֵימָא עֲלָאָה. וּבְמָה מִתְקַרְבִּין. בְּשֵׁם יְהוָה, דְעָאֵל בְּהוֹן. וּבְגִין דָּא, קַרְבָּן לִיהוָה. דְלִית מָאן דְיִכְבֵּל לְקַרְב חִיוּן וּיְסוּדִין, לְאַעְלָאָה שְׁלָם

לשון הקודש

לפני אש, והינו אש אוכלת אש. יְהוָה הוּא חֲמָה. וְנִרְתִיקוּ - אֲדַנִּי וְהֵינּוּ הַסוּד שֶׁפְּרָשׁוּהוּ, לְעֵתִיד לְבָא מוֹצֵיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲמָה מִנְרֵתִיקָה; צְדִיקִים מִתְרַפְּאִין בָּהּ, וּרְשָׁעִים נְדוֹנִים בָּהּ.

ומתחילת של כסא הדין הנה יורד אריה של אש לֹאכַל אֶת הַקַּרְבָּנוֹת, אוֹתָם הַמִּמְנִים עַל כָּל אֵיבָר שֶׁחָטָא מְחַבֵּל קַטִּיגוֹר אַחַד, כְּמֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, עֲשָׂה עֲבִירָה אַחַת - קָנָה לוֹ קַטִּיגוֹר אַחַד. וּמִיד שִׁינְרֵדֵת אִשׁ שֶׁל גְבוּהָ וְשׁוֹרְפֵת אֶת

אוֹתָם אֵיבָרִים וּפְדָרִים וְאִמּוּרִים שֶׁל פָּרִים וּכְבָשִׂים וְעֵתוּדִים וְעוֹזִים, יְהוָה שִׁינְרֵד כְּאַרְיָה שֶׁל אִשׁ לְשַׂרְף אוֹתָם, נְשַׂרְפִים נְשַׂרְפִים הָאֵיבָרִים שֶׁלָּהֶם, נְשַׂרְפִים הַמִּשְׁחִיתִים שֶׁמִּמְנִים עֲלֵיהֶם, וּמִתְכַפְּרִים חָטָאֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם אֵיבָרֵי הַשְּׂכִינָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן מִתְקַרְבּוֹת הַחַיּוֹת הַמִּמְנּוֹת עַל הַזְּכוּיּוֹת, שֶׁהֵם מְכַפְּאֵי הַרַחֲמִים, שֶׁהֵיא תְשׁוּבָה, הָאֵם הַעֲלִינָה. וּבְמָה מִתְקַרְבִּים? בְּשֵׁם יְהוָה שֶׁנִּכְנָס בָּהֶם. וּמִשּׁוֹם זֶה הַקַּרְבָּן לִיהוָה. שְׂאִין מִי שֶׁיִּכְבֹּל לְקַרְב חַיּוֹת וּיְסוּדוֹת לְהַכְנִים